

kayıtlıdır (nr. 5466). Derlenmesine 1181'de (1767-68) başlanmış ve 1194'te (1780) bitirilmiştir. **5. Âşık Ömer Divanı.** Müellif hattıyla olan nüshası Konya'da Mevlânâ Müzesi yazmaları arasındadır (nr. 99). Âşık Ömer'in şiirlerini bir araya getiren Ayvansarâî'nin kendi kütüphanesi için hazırladığı bu nüsha 1195 (1781) tarihli-dir. Divan geniş bir önsözle birlikte Sadettin Nüzhet Ergun tarafından yayımlanmıştır (*Âşık Ömer: Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul, ts.). Eserin Süleymaniye Kütüphanesi'nde iki nüshasının daha bulunduğu (Uşşakî Tekkesi, nr. 67, 69) Günay Kut ve Turgut Kut işaret ederler.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvansarâî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 142-146; *Sicill-i Osmânî*, II, 215; *Osmanlı Müellifleri*, III, 48-49; Babinger, *GOW*, s. 344-345; a.e. (Üçok), s. 344-345; Günay Kut – Turgut Kut, "Ayvansarâyî Hâfız Hüseyin b. İsmail ve Eserleri", *TD*, XXXIII (1982), s. 402-439.

SEMAVİ EYİCE

HÜSEYİN BAYKARA

(ö. 911/1506)

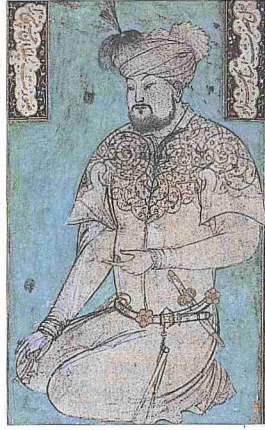
Sanatçı yönüyle tanınan
Timurlu hükümdarı
(1470-1506).

Muharrem 842'de (Haziran-Temmuz 1438) Herat'ta doğdu. Hem annesi Firûze Begüm hem babası Mirza Mansûr tarafından Timur'un soyundandır. Yedi yaşında iken kaybettiği babası, daha önce kardeşi Şâhruh tarafından mağlûp edilip yetkisiz bırakıldığı için Hüseyin saltanatı mahrum, fakat asil aile ortamında dedesi Baykara'nın yanında yetişti. Bundan dolayı Hüseyin-i Baykara diye meşhur oldu. On dört yaşına girince Timurlular'dan Horasan'da hüküm süren Ebû'l-Kâsım Bâbü Mirza'nın hizmetine girdi, onunla beraber seferlere katıldı ve devlet tecrübesi edindi. Hüseyin Baykara, 1454'te Ebû'l-Kâsım Bâbü'nün yanında katıldığı seferden Horasan'a dönmeyip Semerkant Hükümdarı Ebû Said'in yanında kaldı. Fakat Ebû Said o sırada bazı şehzadelerin ayaklanmasından dolayı ondan da şüphelendi ve Semerkant Kalesi'nde hapsedti. Annesinin ricasıyla hapisten kurtulan Hüseyin, Ebû'l-Kâsım Bâbü'nün 1457'de vefatı üzerine Merv hâkimi olan amcası Muizzüddin Sencer'in yanına gitti. Sencer onu kızı Hatice Bike Sultan'la evlendirdi. Ancak daha sonra araları bozulunca Hüseyin Merv'i terketti; bir müddet bağımsız hareket ederek Mâzenderan ve Hârizm'de bir emirlik kurmaya çalıştı. 1468 yılında Özbek Hükümdarı Ebülhayr Han'dan yardım istedi. Fakat tam bu sırada Ebülhayr ölüp Özbekler arasında karışıklık çıkınca bu yardımdan ümidini kesti. Daha sonra Horasan'da Timurlu Hükümdarı Ebû Said Mirza Han'ın hâkimiyetinde bulunan topraklara hücum eden Hüseyin Baykara, Ebû Said'in 25 Receb 873'te (8 Şubat 1469) vefatı üzerine (İA, IV, 48) Horasan'ın o devirdeki başşehri Herat'a kolaylıkla hâkim oldu ve adına hutbe okuttu (8 Ramazan 873/22 Mart 1469). Ancak Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan, Hüseyin Baykara'nın amcası Şâhruh'un oğlu Baysungur'un torunu Yâdigâr Muhammed'i Horasan'ın meşrû hükümdarı olarak tanıdı ve onu destekleyerek Hüseyin Baykara ile savaşa yöneltti. Yapılan savaşta Hüseyin Baykara Yâdigâr Muhammed'i yendi. Kısa bir müddet sonra Yâdigâr Muhammed takviye kuvvet alarak Herat'ı ele geçirdi (9 Muharrem 875/8 Temmuz 1470), ancak hâkimiyeti uzun sürmedi. Altı hafta sonra Hüseyin Baykara halkın desteğini alarak Herat'a döndü ve Yâdigâr Muhammed'i öldürttü. En büyük rakibi olan Uzun Hasan'ın Osmanlılar'la mücadele etmesi Horasan bölgesindeki hâkimiyetini kolaylaştırdı. Bu dönemde Hüseyin Baykara'nın hükmettiği topraklar batıda Bistâm ve Dâmegân'dan doğuda Gazne ve Belh'e, kuzeyde Hârizm'den güneyde Kandehar'a kadar uzanıyordu. Zaman zaman Belh ve Kandehar'da Ebû Said oğulları ile mücadele ettiyse de bu durum kurduğu devletin gelişmesini fazla etkilemedi. Ancak gerek malî sebepler gerekse oğullarının sık sık baş kaldırması onu oldukça meşgul etti. Sarhoş bulunduğu bir sırada karısı Hatice Bike'nin telkinine kapılıp bir torununu öldürtmesi, oğulları Bedüzzaman Mirza ve Muzaffer Hüseyin Mirza'nın isyanına yol açtı. Büyük oğlu Bedüzzaman Mirza'yı Pulçerağ'da yaptığı savaşta yendi. Daha sonra kendisini başışlayarak Belh şehrinin idaresini ona verdi. Hüseyin Baykara kuzeyden gelen Özbek tehlikesini önlemek için vaktinde tedbir alamadı. Özbek Hükümdarı Muhammed Şeybânî Han'ın Ceyhun'u geçerek Merv civarında faaliyette bulunması üzerine Şeybânî Han'a karşı sefere çıktı ve Herat yolundaki Baba İlâhî denilen yerde öldü (11 Zilhicce 911/5 Mayıs 1506). Cenazesi Herat'a getirilip daha önce yapılmış olan türbeye defnedildi. Ölümüne, "Rûy-i emniyyet ez cihan ber hâst" mısraı tarih düşürülmüştür (Müstakimzâde, s. 659).

Hüseyin Baykara'nın pek çok çocuğu olmuş, oğullarından yedisi kendisinden önce vefat etmiş, diğerleriyle de iyi ilişkiler içinde olamamış, çıkardıkları isyanlarla uğraşmak zorunda kalmıştır. Birlikte hükümdar ilân edilen büyük oğulları Bedüzzaman ile Muzaffer Hüseyin kendisinden sonra devleti çok kısa bir müddet ayakta tutabildiler. Özbek Hükümdarı Muhammed Şeybânî Han onları mağlûp ederek Horasan'daki Timurlu hânedanına son verdi (19 Mayıs 1507).

Cesur bir savaşçı olan Hüseyin Baykara Horasan ve civarında otuz yedi yıl parlak bir saltanat sürmüş, bu süre zarfında sanata ve sanatçılara büyük önem vermiştir. Şairler, ressam ve tarihçilerin de aralarında bulunduğu pek çok ilim adamını himaye etmiş, Herat'ı bir kültür ve sanat merkezi haline getirmiştir. Onun himaye ettiği âlimlerin başında çocukluk arkadaşı, daha sonra divan beyi nişancısı ve nedimi olan Ali Şîr Nevâî ile ünlü mutasavvıf şair Molla Abdurrahman-ı Câmî ve Hüseyin Vâiz-i Kâşîfi gelmektedir. Bunlar bazı eserlerini Hüseyin Baykara'ya ithaf ettikleri gibi devlet siyasetinde de önemli rol oynamışlardır. Meselâ Ali Şîr

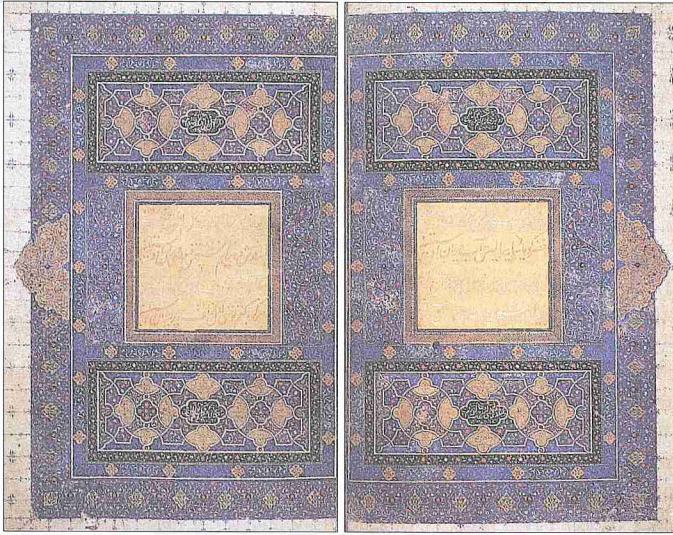
Hüseyin Baykara'yı tasvir eden bir resim (Cambridge Harvard University Art Museums, nr. 1958.59)

Hüseyin Baykara'yı tasvir eden bir resim (Cambridge Harvard University Art Museums, nr. 1958.59)

Hüseyin Baykara'ya ait gümüş sikke (İstanbul Arkeoloji Müzesi, Teşhir, nr. 2533)

Hüseyin
Baykara
divanının
ilk iki sayfası
(TİEM, nr. 1926)

Nevâî, Hüseyin Baykara'nın tahta çıktığı sırada on iki imam adına hutbe okutmasına engel olmuştur. Câmî'nin yazdığı mektuplardan âdil olması ve çiftçilerden fazla vergi almaması konusunda ona nâsihat ettiği anlaşılmaktadır. Hüseyin Baykara'nın himaye ettiği ve sarayında bulundurduğu kişiler arasında İranlı şairlerden Hâtifi, Ehlî-i Şîrâzî, Âsafî, Seyfî-i Buhârî, Mîr Hüseyin-i Muammâyî, Yûsuf Bedîî, Âhî, Muhammed Sâlih, Hüseyin Kâmî, Hâmidî, Hilâlî-i Çağatâyî ve Benâî; resamlardan Bihzâd ve Şah Muzaffer; tarihçi Mîrhând ve Hândmîr; hattatlardan Sultan Ali Meşhedî ile Türk asıllı Mîr Ali Herevî; mûsikîşinaslardan Hoca Abdullah Murvârîd, Kul Muhammed, Hüseyin Üdî, Şeyhî Nâyî; bestekârlardan Gulâm Şâdî ve Mîr Azû zikredilebilir.

Hüseyin Baykara'nın hüküm sürdüğü yıllar tezhip, minyatür ve cilt sanatının ilerleme kaydettiği bir dönemdir. Meselâ Herat tezhip okulu tezhip sanatının altın devrini teşkil etmiştir. Daha sonra Safevî sanatına öncülük eden bu okul Osmanlı tezhip sanatının gelişmesinde de etkili olmuştur. Hüseyin Baykara'nın himayesinde Ali Şîr Nevâî, Molla Câmî, Gulâm Şâdî ve daha pek çok sanatkârın çalışmaları sonucu mûsikide önemli bir yeri olan "Herat mûsikî okulu" doğmuştur.

İmar faaliyetleriyle de ilgilenen Hüseyin Baykara, Cihânârâ Sarayı ile kendi adını taşıyan bir cami ve medrese inşa ettirdi. Şifâiye adı verilen tıp okulu ve hastahane de onun döneminde hizmete girdi. Sultan Hüseyin Baykara genellikle öğleye kadar devlet işleriyle meşgul olup öğleden sonra sarayındaki kültür, sanat ve edebiyat adamlarıyla sohbetler düzenlerdi. "Hüseyin Baykara divanı" veya "Hüseyin Bayka-

ra meclisi" diye meşhur olan bu eğlence ve şiir sohbetleri pek çok Türk sarayında sanat, edebiyat ve şiirin himaye edilmesine örnek teşkil etmiştir. Osmanlı edebiyatında Hüseyin Baykara adı daha ziyade sazlı sözlü eğlencelerle anılmış, pek çok şair kendi dönemindeki meclisleri Baykara meclislerine benzetmeyi âdet edinmiştir.

Hüseyin Baykara ile Ali Şîr Nevâî, klasik Çağatay edebiyatında Nevâî-Baykara devri diye anılan bir dönem açmışlardır. Hüseyin Baykara Hüseyinî mahlasıyla Çağatayca ve Farsça şiirler yazmıştır. Ali Şîr Nevâî gibi Çağatay dili ve edebiyatının klasik seviyeye ulaşmasında önemli rol oynayan Hüseyin Baykara'nın bu şiirleri devrinde şairlerin beğenisini kazanmıştır. Nitekim Ali Şîr Nevâî *Mecâlisü'n-nefâis* adlı eserinde Baykara'nın şair kişiliğini övmüştür. Ancak bazı şiirlerinin edebî nitelik taşımakla birlikte çoğunun sıradan olduğunu belirten kaynaklar da vardır (meselâ bk. *Baburnâme* [trc. Reşit Rahmeti Arat], II, 255). Hüseyin Baykara mûsikî ve hat sanatıyla da meşgul olmuş ve İran'da divânî hattını güzel yazan hattatlar arasında yer almıştır.

Eserleri. 1. *Divan*. Çağatayca ve Farsça şiirlerini ihtiva eden eser, Özbek şairi Fıtrat'ın kütüphanesinde bulunan bir nüsha esas alınarak ilk defa Ali Asgar Hikmet tarafından yayımlanmıştır (Bakü 1926). İsmail Hikmet Ertaylan da İstanbul'daki bir nüshayı 1946'da neşretmiştir. Divan daha sonra Muhammed Yâkub Vâhidî Cûzcânî tarafından Kâbil'de yayımlanmıştır (1346 hş./1967; yazma nüshaları için bk. Bilhan, s. 64-65). Safevîler'den I. Sultan Hüseyin'in emriyle yapılan, Hüseyin Baykara'nın bazı şiirlerinin Farsça'ya tercümesinden oluşan bir derleme British Museum'da-

dadır (OR. 3379). 2. *Risâle-i Hüseyin-i Baykara*. Hüseyin Baykara yedi bölümden oluşan bu eserinde sırasıyla kendi nesebini, dervişlere gösterdiği saygıyı, adalete düşkünlüğünü, kurduğu vakıfları, Molla Câmî'ye gösterdiği hürmeti, şairleri himaye ettiğini ve Nevâî'nin faziletlerini anlatır; kendini ideal bir müslüman hükümdar olarak tanıtmaya çalışır. *Risâle*, 1945'te İsmail Hikmet Ertaylan tarafından faksimile olarak (eserin transkripsiyonu için bk. *TDED*, I/1 [1946], s. 41-47), 1954 yılında Turhan Gencevî tarafından İtalyanca tercüme ile beraber (bk. bibl.) ve Cûzcânî'nin neşrettiği Hüseyin Baykara divanının sonunda yayımlanmıştır (Kâbil 1346 hş./1967, s. 212-226). Eserin bir nüshası İstanbul Arkeoloji Kütüphanesi'nde *Şükûrnâme* adıyla kayıtlıdır (nr. 257). 3. *Gül ü Mül*. Mehdi Beyânî, Baykara'nın ünlü hattat Meşhedî tarafından 1490'da istinsah edilen *Gül ü Mül* adlı risâlesinin Tahran'da Dr. Mehdevî adlı bir şahsın özel kütüphanesinde bulunduğunu söyler.

Sâm Mirza Safevî'nin Hüseyin Baykara'ya nisbet ettiği (*Tuhfe-i Sâmî*, s. 12) velîlerin hayatından bahseden *Mecâlisü'l-uşşâk* adlı eser Bâbü'r'e (*Baburnâme*, II, 275-276), Hândmîr'e göre ise (*Habîbü's-siyer*, IV, 325) Kemâleddin Hüseyin Gazurgâhî'ye aittir. Bu eserin içinde yer alan kısaca bir "Hüsrev ü Şîrin" hikâyesi sebebiyle Hüseyin Baykara da "Hüsrev ü Şîrin" mesnevisi yazan şairler arasında gösterilmiştir (Timurtaş, s. 33-34).

Hüseyin Baykara, Bâyezîd-i Bistâmî'nin soyundan Şemseddin Muhammed'in isteğiyle, Belh yakınlarında bir köyde bulunan ve Hz. Ali'ye ait olduğu söylenen bir makamın üzerine türbe yaptırmış, burada daha sonra çarşı ve hamamlarıyla yeni bir köy kurulum vakıflar tahsis edilmiştir. Bu köy XIX. yüzyılda büyüyerek Mezârîşerîf adıyla Afganistan'ın en büyük şehirlerinden biri haline gelmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hüseyin Baykara, *Divân* (nşr. İsmail Hikmet Ertaylan), İstanbul 1946, neşreden giriş, s. 5-13; a.mlf., *Risâle-i Hüseyin-i Baykara* (nşr. İsmail Hikmet Ertaylan), İstanbul 1945, tür.yer.; a.e. (nşr. ve trc. Tourkhan Gandjei, *Annali del istituto universitario Orientale di Napoli*, V içinde), Napoli 1953, s. 157-183; Ali Şîr Nevâî, *Mecâlisü'n-nefâis*, TSMK, Revan, nr. 808, vr. 659^b-693^a; a.e. (trc. Muhammed-i Kazvînî, nşr. Alî Asgar Hikmet), Tahran 1323 hş./1945, s. 316; a.mlf., *Muhâkemetü'l-lugateyn* (nşr. M. Quatremère), Paris 1841, s. 34-37; Devletşah, *Tezkire*, s. 589-618; a.e. (trc. Necati Lugal), İstanbul 1977, III, 439-440, 442-444; IV, 548-550; Bâbü'r, *The Bâbar-nâme* (nşr. A. S. Beveridge), Leiden-London 1905, vr. 164^a-183^b; a.e.: *Baburnâme* (trc. Reşit Rahmeti Arat), Ankara 1970, II, 253-

288; Hândmîr, *Ḥabîbû's-siyer*, IV, bk. İndeks; a.mlf., *Mekârimü'l-aḥlâk* (nşr. T. Gandjei), Cambridge 1979, neşredenin mukaddimesi, s. VII-X, ayrıca bk. tür.yer.; Sâm Mirza, *Tuhfe-i Sâmî* (nşr. Vâhid-i Destgirdî), Tahran 1314 hş./1935, s. 11-12; Beyânî, *Hoşnûvisân*, Tahran 1345 hş., I, 241-246; Âlî, *Menâkıb-ı Hünverân* (haz. Müjgan Cunbur), Ankara 1982, s. 45, 46, 66, 69, 81, 107, 112; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 658-659; Hidâyet, *Ravzatü's-safâ*, VII, tür.yer.; a.mlf., *Mecma'u'l-fuşahâ* (nşr. Mezâhîr Musaffâ), Tahran 1336 hş./1957, I, 37; Safâ, *Edebiyyât*, IV, 527-528; Nefîsî, *Târîh-i Naẓm u Neşr*, I, 232, 284; Storey, *Persian Literature*, I, 961-962; Zehrâ-yi Hânlerî, *Ferheng-i Edebiyyât-ı Fârsî-yi Derî*, Tahran 1348 hş., s. 443-444; Hânâbâ, *Fihrist*, IV, 4523; Browne, *LHP*, III, 439-440; A. A. Semenov, "Vzaimootnoşeniya Alişera Navoi i Sultana Husein-Mirzi", *İssledovaniya po istorii kulturi narodov vostoka: sbornik V çeşt' Akademika I. A. Orbeli* (nşr. V. V. Struve), Moskova-Leningrad 1960, s. 237-349; Rypka, *HIL*, s. 289, 452; Ağâh Sırrı Levend, *Ali Şîr Nevâi*, Ankara 1965, I, 8-10, 32-41; J. Eckmann, "Die Tschaghataische Literatur", *Ph. TF*, II, 326-329; A. Urubae, "The Letters of Abdarraḥman Jami as a Source of the Characteristics of the Poet's Personality", *Yad-nâme-i Jan Rypka*, Prag 1968, s. 155-159; E. G. Sims, "Sultan Huseyn Baykara's Zafarnamah and Its Miniatures", *The Memorial Volume of the VIIth Congress of Iranian Art*, Oxford 1972, s. 259-311; Faruk K. Timurtaş, *Şeyhî ve Hüseyin ü Şîrin'i*, İstanbul 1980, s. 33-34; Saffet Bilhan, *Orta Asya Bilgin Türk Hükümdarlar Devletinde Eğitim-Bilim-Sanat*, Ankara 1988, s. 64-65; F. Vittor, *The Herat School: Persian Poetry in the Timurid Period* (doktora tezi, 1978, University of California), s. 149-152, 401; Suut Kemal Yetkin, *İslâm Ülkelerinde Sanat*, İstanbul 1984, s. 197; Özalp, *Türk Musikisi Tarihi*, I, 21-22; H. R. Roemer, "The Successors of Timur", *CHIr*, VI, 121-125; a.mlf., *Persien auf dem weg in die Neuzeit: Iranische Geschichte von 1350-1750*, Beirut 1989, s. 146-150; Kemal Eraslan, *Hüseyin-i Baykara Divan'ından Seçmeler*, Ankara 1987, s. 1-8; W. M. Thackson, *A Century of Princes: Sources on Timurid History and Art*, Cambridge 1989, tür.yer.; T. W. Lentz-G. D. Lowry, *Timur and the Princely Vision, Persian Art and Culture in the Fifteenth Century*, Washington 1989, s. 242-271; İsmail Aka, *Timur ve Devleti*, Ankara 1991, s. 93-105; M. L. Dames, "Coinage of Husain Baikara", *JRAS* (1913), s. 1048-1049; İsmail Hikmet Ertaylan, "Amasya'da Bayezid Kütüphanesi'nde Bulunan Divân-i Mir 'Ali Şîr Nevâi", *TDED*, I/1 (1946), s. 39-47; M. Y. Wahidy Juzjani, "Manuscripts of the Literary Works of Sultan Husain Byqara", *Afghanistan*, XX/10, Kabil 1968, s. 80-93; W. Barthold, "Mir Ali-Sir İppoliteşkaya jizn", *Soçineniya*, II/1, Moskova 1964, s. 199-260; M. E. Subtelny, "Socioeconomic Bases of Cultural Patronage Under the Later Timurids", *IJMES*, XX/4 (1988), s. 479-501; Bilal Yücel, "Hüseyin-i Baykara Rîsâlesi'nin Uzak İki Nüshası", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, sy. 2, Sivas 1996, s. 69-112; M. Fuad Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", *İA*, III, 303-304; H. Beveridge, "Ebû Sa'id", a.e., IV, 48; a.mlf., "Hüseyin Mirza", a.e., V/1, s. 645-646; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, II, 94; Öztuna, *TMA*, I, 272; T. Gandjei, "Sultân Ḥusayn Mirzâ", *EI* (İng.), III, 603.

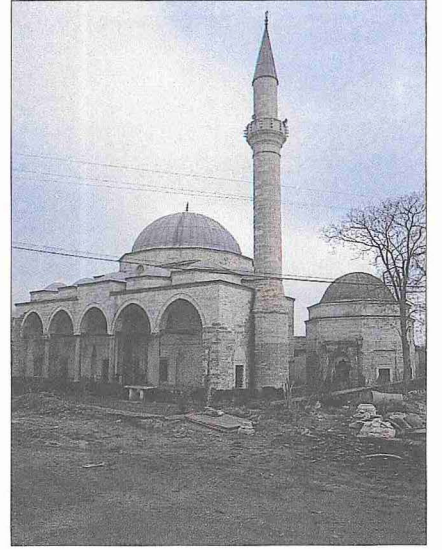

HÜSEYİN BEY CAMİİ ve KÜLLİYESİ

Tekirdağ'ın İnecek kasabasında
XVI. yüzyıl başlarında yapılmış
cami ve türbe.

Tekirdağ-Malkara yolu üzerinde, Tekirdağ'a 21 km. uzaklıktaki İnecek kasabasında bulunan cami ile türbe İstanbul yönünde uzanan yeni yolun tam kenarında bulunmaktadır. Eskiden İne, Eyne, Ayna ve Aynacık olarak da anılan bu yerleşim biriminde XV. yüzyılın sonlarında tabhâneli bir cami, türbe, hamam, kervansaray ve taş köprü yapılmıştır. Ancak cami ile türbe dışındaki bu eserleri aynı hayır sahibinin yaptırdığına dair kesin bilgi yoksa da bu ufak kasabanın erken Türk dönemindeki imarı caminin yapımı ile başladığına göre hepsinin aynı vakıf sahibine ait olduğu düşünülebilir.

Caminin inşaa tarihini ve kurucusunu açık surette belirten bir kitâbesi yoktur. Cümle kapısı üstünde bulunan boş mermer levhanın yerinde evvelce bir kitâbe olduğunu söylemek de mümkün değildir. Bir süre yanındaki türbede durduktan sonra kasabadaki Yenicami'nin minberinin altındaki göze konulan kitâbe ise 1970'li yıllarda buradan alınarak önce Tekirdağ Müzesi'ne götürülmüş, daha sonra yeniden İnecek'e getirilmişse de tamir ve ihya sırasında nedense yerine konulmamıştır. 1997 Nisanında hâlâ camideki pencere içinde duran, kırık ve dört parça halinde 0,65 x 0,97 m. ölçülerindeki bu kitâbenin iki parçası eksiktir. Üç satır halinde güzel bir hatla yazılmış olan kitâbenin aslında türbe kapısı üstünde olduğu, 1940 yılında çekilen ve Aydın Yüksel tarafından yayımlanan fotoğrafta görülmektedir. Ancak resim eksik kısımları belli etmeyecek derecede karanlıktır. Buna rağmen kitâbedeki 904 (1498-99) tarihi ca-

Hüseyin Bey Camii ve Külliyesi – İnecek / Tekirdağ

minin yapımına esas olarak kabul edilebilir. Belki bu ibadet yeri türbeden birkaç yıl önce yapılmıştır. Kitâbe metninden öğrenildiğine göre burada II. Bayezid döneminde (1481-1512) Adalia (Antalya) Mirli-vâsı Seyyid Hüseyin yatmaktadır. Türbe kapısındaki tarih de 904'tür. Seyyid Hüseyin hakkında bilgi edinmek mümkün olmamıştır. Mehmed Süreyyâ Bey, "Ümerâ-yı elviyyeden Ohri beyi olan" bir Hüseyin Bey'den bahseder ve onun Mısır savaşlarına (1486-1491) Sultan Bayezid ile katıldığını ve bir süre sonra öldüğünü bildirir. Çeşitli tarihlere ait vakıf kayıtlarında da Gazi Hüseyin Bey'in adı geçer.

Bu durum cami ve külliye'nin tarihçesine bir dereceye kadar ışık tutarken XVII. yüzyılda buradan geçen Evliya Çelebi'nin yazdıkları mevcut bilgileri iyice karıştırmaktadır. Ona göre, "İnecek kasabası sâhil-i Bahr-i Rûm'da bir mâmur kasaba olup Sultan Bayezid ve Selim vüzerâsından ve ırk-ı tâhir-i Hazret-i Ebû Bekir es-Siddîk'tan vezir Kara Pîrî Paşa'nın binasıdır, hâlâ onun vakfı olup mütevellisi hâkim-i örfidir". Kasabanın genel görüntüsüne dair açıklamaların arkasından, "Çarşı içinde cemâat-i kesîreye mâlik camii vardır" dedikten sonra buradaki Kara Pîrî Paşa Hanı'nın gayet mâmur olduğunu söyler ve, "Bir imâret-i dârû'z-ziyâfesi var ki o da merhum Kara Pîrî Paşa'nın hayrat ve hasenâtıdır" cümlesiyle buradaki vakıfları anlatır. En sonda da İnecek'in küçük hamamından bahseder.

Hüseyin Bey Türbesi'nin kitâbesi

